

בעניין:

עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
כולם ע"י עוה"ד ויסאם שרף ו/או חסן ג'בארין ו/או סוהאד בשארה
ו/או סאוסן זהר ו/או מאיסאנה מוראני ו/או נארימן שחאדה זועבי
מעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
רחוב יפו 94, חיפה
טל: 04-9501610 פקס: 04-9503140 נייד: 052-4834523
דוא"ל: wesamsharaf@adalah.org

העותרת

נגד

1. משרד הבריאות

ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
רח' סלאח אלדין 29, ירושלים
טל: 073-39253542 פקס: 02-6467011

המשיב

עתירה למתן צו על תנאי ובקשה לקיום דיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להוציא מלפניו צו על תנאי המורה למשיב לבוא וליתן טעם מדוע לא להוסיף כיתוב בשפה הערבית הזוהר לתוכן המופיע בשפה העברית לתו הירוק ו/או לתעודת המתחסן ו/או לתעודת המחלים (להלן: "התו הירוק").

כמו כן מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע מועד דיון דחוף בעתירה זו.

ואלו נימוקי העתירה:

מבוא

1. העותרת הינה עמותה רשומה בישראל הפועלת למען ההגנה וקידום זכויות אדם בכלל וזכויות האזרחים הערבים בפרט.
2. המשיב הינו המשרד הממשלתי האחראי על הנפקת התו הירוק כהגדרתו בתקנה 1 לתקנות סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה) (הגבלת פעילות והוראות נוספות),

התש"ף - 2020. פרטי התעודה המונפקת כתובים בשתי השפות: העברית והאנגלית וללא כיתוב בערבית.

3. המשיב מנפיק את תעודת "קו הירוק", "תעודת מתחסן" ו-"תעודת מחלים" עם תוכן המופיע בשתי השפות: העברית והאנגלית וללא כיתוב כלשהו בשפה הערבית. העותרת תטען כי הנפקת תעודות אלו במתכונת הנוכחית, ללא תוכן זהה גם בשפה הערבית היא מנוגדת לשלטון החוק, פוגעת במעמדה של השפה הערבית כשפה רשמית והיא מהווה זלזול במעמד האוכלוסייה הערבית בישראל; כמו כן הנפקה זו המתעלמת מהשפה הערבית פוגעת בזכויותיהם לשוויון ולכבוד הן של מתחסנים ומחלימים מהחברה הערבית אשר זכאים לקבלת תעודות אלו והן של מפעילי העסקים והמקומות הציבוריים בחברה הערבית אשר מוטלת עליהם חובה לאמת את נכונות תעודות אלו בכדי לאפשר את כניסתם של מחזיקיהם.

לאור אופי הפגיעה הקיצוני המתרחשת באופן יומיומי ואשר נוגעת במאבק הציבורי נגד התפשטות מגפת קורונה, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע מועד דיון דחוף בעתירה זו.

הרקע העובדתי

4. ביום 19.2.2021 התקבל תיקון מספר 31 לתקנות סמכויות מיוחדות להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה) (הגבלת פעילות והוראות נוספות), התש"ף - 2020 (להלן: **התקנות**), אשר במסגרתו נוספה תקנה 8 לתקנות אשר קבעה את מתווה הנפקת "התו הירוק" (תעודות מתחסן) למתחסנים נגד נגיף הקורונה החדש, ואופן השימוש בה. תקנה 1 מגדירה "אישור תו ירוק" כלהלן:

"אישור תו ירוק" – אחד מאלה:

- (1) אישור שמנפיק משרד הבריאות, לפי תקנה 8(ב), לאדם, המעיד על כך שהוא זכאי לתעודת מחלים או מחוסן;
- (2) תעודת מחלים או מחוסן.

5. לפי המתווה, אישור "התו הירוק" מהווה אסמכתא לכך שאותו אדם אשר הנפיק תו זה ו/או הנפיק תעודת מתחסן ו/או תעודת מחלים, החלים ממחלת נגיף הקורונה, או שקיבל את שתי מנות החיסון נגד הנגיף, באופן שעונה על הגדרת "מחלים" לפי סעיף 1 לצו בריאות העם (נגיף הקורונה החדש) (בידוד בית והוראות שונות) (הוראת שעה), התש"ף - 2020 (להלן: **הצו**). תקנה 8 לתקנות קובעת גם את הדרכים לקבלת אישור "התו הירוק", הפרטים אשר יכללו באישור זה, ודרכי השימוש בו.

6. עד הגשת עתירה זו, נקבעו מספר של הקלות למחזיקי התו הירוק. התעודות נועדו לשמש את המחלימים ו/או המתחסנים להיפטר מחובת הבידוד לאחר מגע עם חולה קורונה מאומת לפי סעיף 2(ט) לצו; להיכנס למקומות אשר נקבעו בתקנה 7(ב) לתקנות כמקומות ציבוריים המאפשרים כניסה למחזיקי "התו הירוק"; להשתמש בתו הירוק לצרכי שהייה בבתי מלון אשר הותרה פתיחתם לפי תקנה 5(א) לתקנות; ולצורך קיום תפילות בבניין סגור עם מתפללים אחרים לפי תקנה 10(ג) לתקנות.

7. יצוין כי צפוי שיכללו עוד הקלות למחזיקי התו הירוק בקרוב ואשר יכללו את האפשרות להשתמש בתו הירוק אף במדינות אחרות במסגרת היציאה והכניסה למדינת ישראל דרך נמל התעופה ו/או הנמלים היבשתיים.

8. כאמור לעיל, התו הירוק נועד לאפשר למחזיקיו ליהנות מהחרגתם מתחולת חלק מההגבלות אשר הוטלו במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה ולאפשר להם לשוב ולממש את זכויותיהם החוקתיות לצאת מישראל, לחופש התנועה, לחופש הדת, ולחופש העיסוק.

9. באתר "הרמזור" של משרד הבריאות מופיעות דוגמאות לתו הירוק, תעודת מתחסן, ולתעודת מחלים. בדוגמת התו הירוק ניתן לראות שהתעודה נושאת את הכותרת "תו ירוק" בשפה העברית בלבד, מתחתיו כיתוב בשפה העברית בלבד אשר מציין כי "מסמך זה מהווה מסמך רשמי אשר מהווה אישור כניסה עבור בעלי תעודות הזהות הבאים", ומתחת משפט זה רשום מספר תעודת הזהות ותוקף התעודה של נושא הצו וברקוד לסריקה. להלן הדוגמא כפי שמופיעה באתר "הרמזור":

(<https://corona.health.gov.il/directives/green-pass-info/>)

10. בדוגמא של תעודת החיסון, מופיעה על צד אחד הכותרת "תעודת חיסון" בשפות עברית ואנגלית, ובצד האחר מופיעים פרטים אישיים בעברית ובאנגלית, פרטי קבלת שתי מנות החיסון בעברית ובאנגלית, תאריכים לתוקף התעודה, וברקוד לסריקה.

11. להלן התעודה לדוגמה המפורסמת באתר "הרמזור" של משרד הבריאות:

 Vaccination Certificate תעודת חיסון		Israel Cohen Israeli Full Name	ישראל כהן ישראלי שם מלא
57738870 Passport Num.		208067356 מס. תעודת זהות	
15.11.94 Date of Birth		15.11.94 תאריך לידה	
תאריך תפוגת התוקף Expiration Date 19.09.2021		תאריך כניסה לתוקף Inoculated Since 19.09.2020	
		12.08.2020 Covid19 BNT162b2, Pfizer, EK4174 קופ"ח מכבי Maccabi	מנה DOSE 01
		12.08.2020 Covid19 BNT162b2, Pfizer, EK4174 קופ"ח מכבי Maccabi	מנה DOSE 02

(<https://corona.health.gov.il/directives/vaccination-certificate>)

12. בדוגמא של תעודת ההחלמה, מופיעה הכותרת "תעודת החלמה" בשפות עברית ואנגלית, מתחתיה מופיעים פרטים אישיים בעברית ובאנגלית, תאריך ההחלמה ותוקף התעודה, שמו של הגוף המאשר את ההחלמה מהנגיף, וברקוד לסריקה. להלן התעודה לדוגמה המפורסמת באתר "הרמזור" של משרד הבריאות:

		COVID Recovery Certificate תעודת החלמה	
 			
Israe Cohen Israeli Full Name		ישראל כהן ישראלי שם מלא	
000000000 Passport Num.		000000000 מס. תעודת זהות	
15.11.94 Date of Birth		15.11.94 תאריך לידה	
תאריך תפוגה Expiration Date 19.09.2020		תאריך החלמה Recovery Date 19.09.2020	
Certifying org. name here Certifying org.			שם הגוף המאשר כאן הגוף המאשר

(<https://corona.health.gov.il/directives/corona-recovered-patients>)

13. על כן, התעודות של התו הירוק, תעודת מתחסן, ותעודת מחלים מונפקות עם כיתוב בשפות העברית והאנגלית בלבד ללא כיתוב זהה בשפה הערבית.

14. תעודות התו הירוק מהוות חלק מהזכות לשירותי בריאות במאבק נגד התפשטות מגפת קורונה ולכן החובה להנגשתם גם בשפה הערבית חשובה במיוחד לאור העובדה כי אי הנפקת תעודות אלו בשפה הערבית מהווה פגיעה בזכות התושבים הערבים החוקתית לשוויון.

מיצוי הליכים:

15. ביום 23.2.2021 פנתה העותרת למשיב בדרישה להוספת השפה הערבית לתעודות התו הירוק, לצדן של השפות עברית ואנגלית.

== מצ"ב פניית העותרת מיום 23.2.2021, ומסומנת כנספח ע/1.

16. ביום 4.3.2021 נשלחה תזכורת למשיב בעניין והיא מסומנת כ- ע/2.

17. ביום 7.3.2021 התקבלה תשובת המשיב, בה ציין כי הליך הנפקת התעודות עצמן דרך האתר ואפליקציית "הרמזור" קיים 4 שפות, אך דחה את בקשת העותרת להוספת השפה הערבית, וזאת, לגישתו, בשל ההנחה כי המידע המצוין בתעודות התו הירוק הוא מידע מזהה ואין כל חשש שתתעורר בעיה בקריאת והבנת משמעות תעודות אלו.

== מצ"ב תשובת המשיב מיום 7.3.2021 ומסומנת כנספח ע/3..

הטיעון המשפטי

18. העותרת תטען כי קיימת חובה לכבד ולהשתמש בשפה הערבית בתו הירוק המונפק על ידי המשיב באופן שוויוני, וזאת, ראשית, בשל היות השפה הערבית שפה רשמית בעלת מעמד מיוחד במדינת ישראל מכוח סימן 82 לדבר המלך במועצתו; שנית, בשל היותה שפתו של המיעוט הלאומי היליד במדינה מכוח הזכות לכבוד וחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו; שלישית, מכוח עקרון השוויון ופסיקת בית המשפט העליון בנוגע לשימוש בשפה הערבית במרחב הציבורי ([בג"ץ 4112/99 עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' עיריית תל-אביב-יפו](#), פ"ד נו(5) 393 (2002) ("להלן: **עניין עדאלה**")) אשר מחייבת את המשיב בהיותו האמון על אספקתם של שירותי בריאות כללים; ורביעית בשל עקרונות המשפט הבינלאומי והחובה לפרש את דברי החקיקה הישראלים ברוח עקרונות אלו ובהתאם להתחייבויות של המדינה במישור הבינלאומי.

19. העותרת תטען גם כי הסירוב להוספת השפה הערבית לתעודות התו הירוק מהווה אפליה כנגד הציבור הערבי ופגיעה בשוויון ובזכות לכבוד בכל הקשור במתן שירותי בריאות כללים.

20. הפגיעה הינה קיצונית במקרה זה לאור הוראות החקיקה שיצוינו בהמשך ואשר מחייבים את המשיב לנקוט ביחס שווה כלפי החולים ומקבלי השירות שלך.

השפה הערבית כשפה רשמית בישראל

21. השפה הערבית הינה שפה רשמית במדינת ישראל. מעמדה של השפה הערבית נקבע באופן מפורש בסימן 82 לדבר המלך במועצתו-1922, לפיו, השפות הרשמיות הינן אנגלית, ערבית ועברית. סימן 82 לדבר המלך במועצתו-1922 נותר בעינו, אף לאחר חקיקת פקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948, למעט ביטול מעמד השפה האנגלית מכוח סעיף 15(ב) לפקודה הנ"ל.
22. בעניין **עדאלה** קבעה השופטת דורנר כי החובה להשתמש בשפה הערבית נובעת ממעמדה הרשמי על פי החוק וכדבריה:
- "המסקנה היא אפוא כי בעוד העברית היא הלשון הרשמית הראשונה של מדינת ישראל בהיותה השפה הלאומית של הרוב, הרי שמעמדה של הערבית כשפה רשמית על-פי סימן 82 המתוקן נועד לקיים את חופש הלשון, הדת והתרבות של המיעוט הערבי. מימוש חופש זה אינו מצטמצם בהגנה על האוכלוסיה הערבית מפני איסור השימוש בשפתה, אלא מחייב את הרשויות לתת אפשרות למיעוט הערבי לחיות את חייו במדינת ישראל בשפתו. ההנחה היא כי אזרחים ערבים בישראל עשויים לדעת ערבית בלבד, ועל-כל-פנים, לשלוט אך בשפה זו." (עניין עדאלה, פסקה 7 לפסק דינה של השופטת דורנר).
23. בהיות השפה הערבית שפה רשמית, חלה חובה על כל רשויות המדינה, להתייחס אל השפה הערבית כשוויונית ולהנהיג שימוש שוויוני בה.
24. לכן העדר כיתוב בשפה הערבית כמבוקש בראשית העתירה מהווה פגיעה בשלטון החוק.
25. בית המשפט העליון קבע בעניין **עדאלה** כי מוטלת חובה על רשויות מקומיות להנגיש שילוט עירוני בשפה הערבית; ולכן מקל וחומר קיימת חובה זו כשמדובר בהנפקתם של תעודות רשמיות אשר מהוות חלק מהזכות לשירותי בריאות המשליכות באופן ישיר על הזכות החוקתית לצאת מישראל, הזכות לחופש העיסוק, הזכות החוקתית לחופש התנועה, ועל הזכות לחופש הדת.
- העותרת תטען, כי סעיף 82 לדבר המלך במועצתו, מטיל על רשויות המדינה, ובכלל זה על המשיב, חובות הנובעות מהיות השפה הערבית שפת המיעוט הלאומי במדינת ישראל.
26. חובת המדינה לכבד את שפת המיעוט מהווה חלק מהזכות לכבוד, זכות המוגנת על ידי חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. בעניין זה, יפים הם דברי כב' השופט חשין ברע"א 12/99 **ג'אמל מרעי נ' פריד סאבק [17 עמ']**, נג(2) 128 (1999):
- "עיקר הוא שהשפה הערבית היא שפתה של כחמישית מאוכלוסיית המדינה – שפת הדיבור, שפת התרבות, שפת הדת – ושיעור זה של אוכלוסין הוא מיעוט ניכר שראוי לנו כי נכבדו – אותו ואת שפתו. מדינת ישראל היא מדינה "יהודית ודמוקרטית", ובהיותה מה שהיא חובה היא המוטלת עליה לכבד את המיעוט שבה: את האדם, את תרבותו של האדם, את שפתו של האדם." (פסקה 18)
27. אי הוספת השפה הערבית לתו הירוק פוגעת בזכות לכבוד בהיותה פוגעת על רקע שיוך קיבוצי: פוגעת בציבור הערבי ומהווה אפליה קבוצתית על רקע לאומי, ואפליה על רקע קבוצתי. (ראה: בג"צ 4541/94 **מילר נ' שר הביטחון**, מט (4) 94, 132).
28. אף המשפט הבינלאומי מכיר בכך שאפליה על בסיס קבוצתי מהווה פגיעה בכבוד האדם (ראה: U.N. Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination).

29. החובה לכבד את שפת המיעוט והחובה למנוע אפליה על בסיס שפה, מעוגנות במשפט הבינלאומי ובאמנות הבינלאומיות אשר מדינת ישראל הינה צד להן ואף אשררה אותן. סעיף 27 לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות קובע כי זכותם של מיעוטים לשוניים להשתמש בשפת אמם בכל מגע עם רשויות המדינה וכי הפרשנות המקובלת לסעיף זה הינה כי הוראה זו מטילה **חובה פוזיטיבית על המדינה**:

Article 27 relates to rights whose protection imposes specific obligation on state parties.

Human rights committee, general comment 23, U.N Doc. HRI/GEN/1/Rev.138 (1994)

30. כאשר משרד ממשלתי, יוצר בשל צורך הכרחי ומיידי, מסמך רשמי חיוני לכלל תושבי ישראל, ומחליט להנפיקו בשפת הרוב בלבד, ולהוסיף אליה את השפה האנגלית שאיננה בעלת מעמד של שפה רשמית, המסר מכך הוא התעלמות מוחלטת מקבוצת המיעוט.

31. אי הוספת השפה הערבית עלול להתפרש, הן על ידי קבוצת הרוב והן על ידי קבוצת המיעוט, כאילו שהתעודות נועדו אך ורק לשירותם של בני קבוצת הרוב, ושהחובה להתמודד עם השלכותיו הפרקטיות של העלמתה של השפה הערבית מתעודות התו הירוק מוטלת על כתפי קבוצת המיעוט. ההשפלה הנגרמת כתוצאה מכך, לבני קבוצת המיעוט, הינה קשה ביותר ועולה כדי פגיעה בכבודם.

הפרת עקרון השוויון המעוגנת בחקיקה

32. סעיף 1 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי קובע כי "ביטוח הבריאות הממלכתי לפי חוק זה, יהא מושתת על עקרונות של צדק, שוויון ועזרה הדדית" וכי שירותי בריאות יספקו לכל תושב (ס' 3(א)) תוך שמירה על כבוד האדם (ס' 3(ה)).

33. חוק זכויות חולה קובע בס' 4(א) הוראה מפורשת האוסרת על אפליה בין מטופל למטופל מטעמי דת, גזע, מין, לאום, ארץ מוצא, נטייה מינית, גיל או מטעם אחר כיוצא באלה.

34. זאת ועוד, כבר נקבע בפסיקה כי "קבלת שירותי בריאות חיוניים ברמה הבסיסית ביותר הנדרשת להגנת החיים והבריאות, היא נגזרת של הזכות לכבוד האדם, באשר הוא אדם, ושל הזכות החוקתית לחיים ולשלמות הגוף המעוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו", וכי "הפליה בהספקת שירותי בריאות עלולה לעלות לכדי פגיעה חוקתית בזכות לשוויון" (בג"ץ 1105/06 **קו לעובד נ' שר הרווחה**, פסקה 59 לפסק דינה של השופטת ארבל ופסקאות 2-3 לפסק דינה של השופטת ברק ארז (פורסם בנבו, 2013)).

35. יצוין כי, התקנות אינן קובעות את השפות בהן יונפקו תעודות התו הירוק, כך שהפגיעה בזכויות יסוד חוקתיות נעשית ללא חקיקה מפורשת, באופן המנוגד לפסקת ההגבלה שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

36. זאת ועוד, חוזר מנכ"ל משרד הבריאות מס' 7/11 בנושא התאמה והנגשה תרבותית לשונית במערכת הבריאות קובע 5 סטנדרטים לנגישות תרבותית בארגוני בריאות. הסטנדרט השני שנקבע בחוזר המנכ"ל הוא "תרגום מסמכים, נהלים, טפסים, ואתרי אינטרנט, המיועדים לשימוש המטופלים, לשפות נוספות וכן אפשרות לקבלת תרגום לשירותים הניתנים באמצעות הטלפון". תעודות התו הירוק מהוות חלק מאותן מסמכים המיועדים לשימוש ואשר יש לתרגמן לפי סטנדרטים אלו שנקבעו בחוזר המנכ"ל לעיל.

37. על בסיס הוראות אלו, העותרת תטען, כי עמדת המשיב המסרבת להוסיף את השפה הערבית לתו הירוק אשר מהווים מסמכים רשמיים המונפקים על ידו, מנוגדת לחוקים הנ"ל ולחובתו להנגיש מידע רפואי זה באופן שוויוני לאוכלוסייה דוברת השפה הערבית.

על יסוד האמור לעיל מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא מלפניו צו על תנאי כמבוקש בראשית העתירה.

ויסאם שרף, עו"ד
ב"כ העותרת

חיפה, 18.3.2021